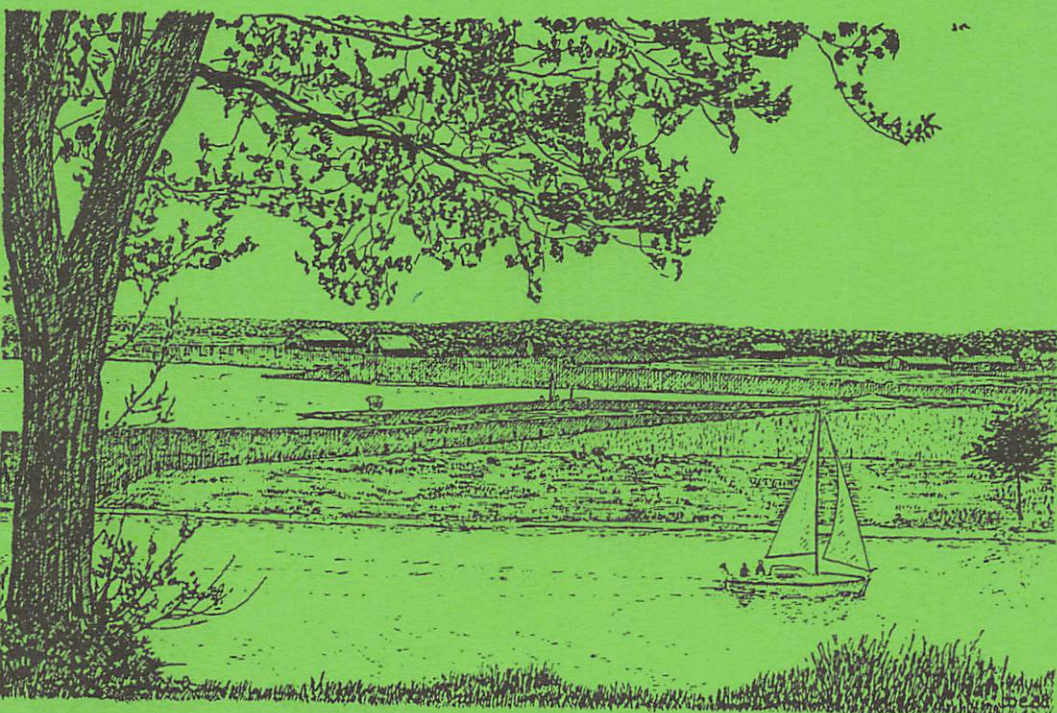

DE ZEUMER

Heemkundevereniging

1996-2

**MAAS
EN
SWALMDAL**

Beesel/Reuver/Belfeld/Swalmen
Postbus 4643
5953 ZG Reuver

Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal heeft de gemeenten Belfeld, Beesel en Swalmen als werkgebied. De vereniging stelt zich tot doel de kennis van en de belangstelling voor het eigen heem te bevorderen en te streven naar het behoud, herstel en bescherming van die waardevolle cultuurelementen die eigen zijn aan het heem.

De vereniging tracht dit doel te bereiken door o.a. onderzoek van bodem en archieven, het verzamelen en exposeren van streekeigen voorwerpen van geschiedkundige waarde, het houden van lezingen, cursussen, excursies en het publiceren van bevindingen van de leden.

Redactie: Jan Geerlings
Loe Giesen
Wim Hoezen
Coby Klinkhamer - van den Assem

Redactie-adres: Paulus Potterstraat 5
5953 JG Reuver

Bezorgers: Beesel:
Jan Geerlings

Swalmen:
Arie de Wit

Reuver:
Lambert Niemans

Belfeld:
Twan Ernst

De Zeumer is het kwartaalblad van heemkundevereniging Maas- en Swalmdal. Leden ontvangen dit blad alsmede het jaarboek voor f 32,50 per jaar.

De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de ingezonden stukken. Overdrukken met vermelding van de bron zijn uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming.

Inhoud

Inhoud	1
Van de redactie	2
Jaarprogramma 1996	3
Excursie 's-Hertogenbosch en kasteel Ammersoyen	4
Tentoonstellingen in de regio	5
Hoe vermeld ik archiefbronnen	6
Piet Gommans: Kampioen van Nederland	7
Ós Kloeëster	9
Veldkapel	10
Waar bleven de geweren uit de meidagen 1940?	12
Belfeld 100 jaar geleden	15
Archief-ervaringen	16
Zomaar een bidprentje	21
Jaarverslag werkgroep archeologie 1995	22
Officialaat Bisdome Roermond (3)	24

Van de redactie

Met de zomer in het hoofd heeft de redactie een kijkje kunnen nemen in de plannen voor de excursie, die in de eerste dagen van deze zomer zal plaats vinden. Een aanrader, kijkt u maar gauw naar het programma voor die dag in deze Zeumer.

Misschien zijn er in de vakantietijd nog wat regenachtige dagen. Een archief is dan een goed onderkomen. Desnoods in een stad in Nederland, of in de ons omringende buurlanden, waar men dan toevallig op vakantie is. Wie weet, is er bij verrassing een leuke vondst. Hierover kan ook nog wat gelezen worden in Archief-ervaringen in dit nummer.

Sjra Vintcent leverde ons weer de nodige artikelen met fotomateriaal, maar verder bleef het, in het toch grote ledenbestand, wel heel erg rustig.

Wij zouden zo graag van uw ervaringen op heemkunde- en genealogiegebied op de hoogte blijven. Is er niemand, die eens een oproep wil plaatsen? Dat kan op allerlei gebied zijn. Samen kerken bekijken, samen naar een archief, omdat alleen ook maar alleen is, enzovoort.

Of reageer alleen maar op de stukken die in de Zeumer staan. We hoeven geen fan-mail te krijgen, maar een reactie is altijd wel aardig natuurlijk. Dan krijgen de mensen, voor wie de Zeumer bedoeld is, een gezicht voor de redactie.

Het valt op dat de woorden reactie en redactie eigenlijk maar één letter schelen. Zou het dan toch iets met elkaar te maken hebben?

Kopij voor de eerstvolgende Zeumer (96-3) s.v.p. inleveren vóór 1 september.

Zeumer 96-3 zal in oktober verschijnen, 96-4 in december.

Jaarprogramma 1996

- 23 juni Busexcursie naar 's-Hertogenbosch en kasteel Ammersoyen.
- juli-aug. Geen activiteiten wegens vakantie
(1 juli is de laatste bijeenkomst vóór de vakantie).
- 8 sept. Open monumentendag i.s.m. de Milieu- en heemkundevereniging Swalmen.
- 8 okt. Lezing door dhr. G. Venner "De Noormannen te Asselt en keizer Karel de Dikke 881-882".
- 18 nov. Lezing door Harrie Knoors "Kruisen langs 's heren wegen, de geschiedenis van het wegkruis".
- 9 dec. Dialezing "De geschiedenis van boerderijen en hun bewoners in Belfeld, Beesel-Reuver en Swalmen" door Loe Giesen.

Daar door omstandigheden de datum van een activiteit wel eens kan wijzigen, wordt U verzocht de infobladen en weekbladen goed te lezen of anders even contact op te nemen met iemand van het bestuur.

Excursie 's-Hertogenbosch en kasteel Ammersoyen

Op zondag 23 juni houdt de heemkundevereniging Maas- en Swalmdal weer haar jaarlijkse bus-excursie. Deze keer gaat de reis naar 's-Hertogenbosch en het schitterende kasteel Ammersoyen. In 's-Hertogenbosch zal o.l.v. een gids van de plaatselijke historische vereniging een stadswandeling door het oude stadsdeel gemaakt worden. Hierbij komen we op de eerste plaats natuurlijk langs de St. Jans kathedraal, een laatgotische kruisbasiliek uit 1380 en verder het huis De Moriaan (in de 13e eeuw in kasteelstijl gebouwd), waarin nu de VVV is gehuisvest. Verder is het stadhuis uit 1670 de moeite waard evenals de oude vestingwallen, waarvan nog een groot deel is overgebleven.

Na 's-Hertogenbosch zullen we nog een bezoek brengen aan het schitterende kasteel Ammersoyen, waar we o.l.v. een gids worden rondgeleid.

Kortom het belooft net als andere jaren weer een prachtige excursie te worden. Wilt U zeker van een plaats zijn dan is spoedige opgave gewenst.

U kunt aan deze interessante bus-excursie deelnemen door, liefst vóór 25 mei, f 35,00 (leden) of f 40,00 (niet-leden) over te maken op rek. nr. 10.53.12.827 of gironr. 4210072 t.n.v. Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal te Reuver onder vermelding van "Exc. 's-Hertogenbosch". In dit bedrag zijn de kosten van de bus, de gidsen, één kop koffie, de entrees en de fooi voor de chauffeur inbegrepen. De opstapplaatsen zijn: Reuver, Swalmen en Roermond.

Aanmelding geschiedt in volgorde van binnenkomst. Na Uw aanmelding zal U zo spoedig mogelijk een bevestiging met dagprogramma worden toegestuurd. Hopelijk mogen we net als andere jaren weer velen van U begroeten.

Voor informatie kunt U na 18.00 bellen met C. Klinkhamer tel. 077-4742277 of W. Luys tel. 077-4743098.

Tentoonstellingen in de regio

Rituelen in het katholieke huisgezin in de periode 1850-1950.

Roerstreekmuseum, Kerkplein 10, St. Odiliënberg.

Te zien t/m 31 augustus 1996.

Openingstijden: dinsdag t/m vrijdag 10.30 - 16.30 uur, zondag 13.30 - 17.30 uur.

* * *

In het voetspoor van Rubens.

Een overzicht van het religieuze schilderwerk van Jacob de Wit (1695-1754).

Museum Jacob van Horne, Markt 7, Weert.

Te zien t/m 7 juli 1996.

Openingstijden: dinsdag t/m zondag 14.00 - 17.00 uur.

* * *

In het onlangs geopende **Museum de Brede**, opgezet door de historische werkgroep De Brede uit Maasbree, zijn diverse verzamelingen ondergebracht, o.a.:

- agrarische werktuigen en gereedschappen;
- huishoudelijke voorwerpen en gebruiksvoorwerpen uit grootmoeders tijd;
- de oorlogsverzameling van wijlen Jan Tielen en
- de electriciteitsverzameling van Wiel Tielen.

Daarnaast is er een heemtuin met o.a. een oude put en wandelpaden.

Museum de Brede, Onderste Horst 1, Maasbree.

Openingstijden: dagelijks van 11.00 - 19.00 uur

Hoe vermeld ik archiefbronnen

Onder de titel *Hoe vermeld ik archiefbronnen* verscheen onlangs een handzame folder uitgegeven door de gezamenlijke archiefdiensten in Limburg.

De professionele archiefdiensten in Limburg beheren kilometers archiefbescheiden. Die gigantische hoeveelheid materiaal is er voor de gebruikers, de onderzoekers. Maar het is een hele kunst daarin de weg te vinden en de weg te onthouden. Daarom is het van wezenlijk belang dat de vindplaats van een archiefstuk op exacte en juiste manier wordt genoteerd. Elke archiefgebruiker kan een belangrijk document dan later terugvinden en anderen kunnen het ook snel en gemakkelijk opzoeken. Wat dat betreft kan men het werken in archieven vergelijken met een computer: die kan het bestand ook niet vinden als er maar één letter fout is in de opgegeven naam.

In de folder wordt op korte en heldere wijze uiteengezet hoe men zo'n vindplaats of bron moet vermelden. Eigenlijk niets bijzonders dus, maar het moet je natuurlijk wel een keer verteld worden. Dat gebeurde tot nu toe altijd mondeling. De ervaring leerde dat het beter is die kennis voortaan schriftelijk over te dragen. De archiefgebruiker wordt immers toch al overstelpt met mondelinge informatie.

Aan de hand van voorbeelden, die oplopen van eenvoudige tot heel ingewikkelde vindplaatsvermeldingen krijgt de gebruiker een helder idee wat de bedoeling is.

De gratis folder telt 12 bladzijden en is verkrijgbaar bij de Limburgse archiefdiensten. Ook in het verenigingslokaal liggen enkele exemplaren.

Piet Gommans: Kampioen van Nederland

Zestig jaar geleden, om precies te zijn op 8 juni 1936 werd een Reuverse wielrenner, Piet Gommans, in Hogerheide (Noord-Brabant) kampioen van Nederland wielrennen op de weg. Als amateur nam hij toen deel aan deze Nederlandse kampioenschappen.

Amateurs en profs streden toen gezamenlijk om de hoogste eer. Net vóór de finish overtroefde Piet Gommans de prof Kees Pellenaers en werd zodoende algemeen kampioen van Nederland op de weg 1936.

Het was toen feest in Reuver en onder meer de harmonie feliciteerde de kersverse kampioen met een klinkende serenade.

Na het behalen van de nationale titel werd Piet Gommans in Reuver gehuldigd. Links en rechts van hem zijn ouders.

Voor al de ouden en zullen zich nog de vele successen herinneren die Piet Gommans in binnen- en buitenland, zowel op de weg als op de baan behaalde.

Met koppelgenoot Piet Smits uit Tegelen reed hij regelmatig op de wielerveen in Blerick en Viersen.

Eenmaal, op Reuverse kermiszonlag 1936, werd Piet Gommans afgevaardigd naar de wereldkampioenschappen in Bern. Door materiaalpech moest hij toen vroegtijdig de strijd staken. Vooral in de meerdaagse etappewedstrijden stond hij destijds z'n mannetje. In de 8-daagse wedstrijd in Noordwest-Frankrijk werd hij 21e, 16e in de vierdaagse wedstrijd Parijs-Toulouse en er was een achtste plaats in de wedstrijd Antwerpen-Gent-Antwerpen.

Sjra Vintcent

Ós Kloeëster

Noe vuur hiej veur 't lets biejein zitte in ós kloeëster, is 't missjien waal interessant óm 's te hure, wie v'r hiej terech zien gekómme ...

Pesjtoeër Wolters oppe Ruiver koch 'ne groep gebouwe, wao in rónjtrekkende krieëmers en sjtraotmuzikantje 'n nachverblief vónje.

Hae leet die huuskes sjlope en op 't terrein 'n kloeëster bouwe.

Daoróm vroeg hae auch óm zusters, die óngerwies zouwe kenne gaeve en zoeë zien den de zusters Dominicanessen in 't jaor 1891 nao de Ruiver gekómme, wao ze huul hertelik welkóm ware.

De parochiane hele zóndig en 't ganse dörp waas in fieëstooj. Euveral wapperde de vlag, veur 't kloeëster sjtóngge ieërebaoge en de hermenie trok loestig sjpelend door de sjtraote.

Wie de zusters hiej begóste haaje zie vuuël ermood, mer zie waerde sjpontaan door de ganse Ruiver geholpe en zoeë kwaam auch hiej 't óngerwies toet groeëte bleuj.

Zr. Mechtildis Olieslagers (Ruiver, 1985)

Veldkapel

De witte veldkapel ligt
als het ware te dromen
Half verscholen tussen
het groen van de bomen.

*

De deur staat open en
binnen is het koel
Bloemen bij het beeld en
uitnodigend een stoel.

*

Het is er stil alsof
de wereld niet bestaat
Het is net of iemand
vraagt 'hoe of het gaat'.

*

Ik leg mijn hoofd te
rusten in mijn handen
Op de grond zie ik licht
van kaarsen die er branden.

*

De stilte en de rust
ordenen vanzelf mijn geest
Even later ben ik blij dat
ik in de kapel ben geweest.

*

Even was er tijd en
gelegenheid om te bezinnen
Het bezoekje daar werd beloond
met moed om weer te beginnen.

Sjra Vintcent

De door de werkgroep "Kruisen en kapellen" opgeknapte Mariakapel bij de Onderste Hof.

Waar bleven de geweren uit de meidagen 1940?

In oktober 1986 belde de heer G. de Rouw uit Kerkdriel aan.

Hij stelde zich voor: 'Gerrit de Rouw uit Kerkdriel.

Bij het uitbreken van de oorlog in 1940 was ik als soldaat in Reuver. Mag ik even binnenkomen?'

Even later, bij een kopje koffie, volgde een heel verhaal over de belevenissen tijdens de mobilisatie en over de inval van de Duitse troepen in Reuver op 10 mei 1940.

Gerrit de Rouw wist zich alles nog heel goed te herinneren.

Toen de oorlog dreigde was hij naar Reuver overgebracht om daar bij een eventuele inval door de Duitsers de vijand zo lang mogelijk op te houden met nog een handvol andere Nederlandse soldaten o.a. Wolfs uit Nijmegen, Pulles uit Waalwijk, Ballegooien uit Aalst-Nederhemert, v.d. Loo uit Velddriel, korporaal Snoeren uit Kaatsheuvel en Rietvelt uit Kerkdriel.

Zij moesten zorgen voor 'de eerste opvang'. Achter de Maas en in de Peel lagen immers de echte Nederlandse verdedigingslinies. Soldaat de Rouw vond in die tijd onderdak bij de familie Meeuwissen (winkel in koloniale waren aan de Keulseweg).

Barricades

Onder meer bij de spoorwegovergang van de Keulseweg waren barricades van spoorbielsen gebouwd. Hier moesten de soldaten de wacht houden. Ook langs de grens hielden zij een oogje in het zeil.

Bij de Duitse inval in de vroege morgen van de 10e mei 1940 was er echter voor dit klein legertje Nederlandse soldaten geen of weinig eer te behalen, al deed men wat men kon.

De bomen in de Kievit werden met explosieven geveld en vielen over de weg als een soort versperring.

Verder konden de Rouw en andere soldaten weinig doen tegen de Duitse overmacht. Ze sloegen noodgedwongen op de vlucht en konden zich een tijdje schuil houden ergens in 'de Berken'.

Net voor het uitbreken van de oorlog gingen de soldaten Gerrit de Rouw (staande rechts), Rietvelt en Ballegooien samen op de foto met Frans Killaars (overwegwachter) en Graad Hermans met zijn vrouw (bakker bij de Coöperatie). De kleine jongen is Victor Meeuwissen.

Alvorens ze gevangen genomen werden en als krijgsgevangenen naar Duitsland gebracht werden, zagen zij nog kans om acht geweren in 'de Berken' in de grond te verstoppen.

'Hebt U ooit gehoord of deze geweren gevonden zijn? Ik was er na zoveel jaren echt benieuwd naar'. Onder meer met deze vraag kwam Gerrit de Rouw in 1986 weer eens naar Reuver om herinneringen op te halen.

Geen antwoord

Wij reden met hem door Reuver rond en gingen op zoek naar de plek in 'de Berken'. 'Hier moet het ongeveer zijn geweest waar wij ons in de bossen schuilhielden. Links de kerk van Reuver en vóór ons een open veld en achter dat open veld (nu Reuversveld) zagen wij tussen de huizen door de Duitsers over de weg trekken (Past. Vranckenlaan). Hier hebben wij ergens de geweren in de grond verborgen'.

De plek, die Gerrit de Rouw ons aanwees, moet de streek zijn waar nu ongeveer het jeugdhuis, de brandweerkazerne en het sportpark liggen.

'Tjonge, tjonge, wist ik maar eens of deze geweren ooit gevonden zijn' zo mijmerde hij.

Wij konden hem jammer genoeg geen antwoord geven. Misschien zijn deze geweren na de Tweede Wereldoorlog toch gevonden bij het opruimen van de verdedigingslinies en mijnenvelden langs de Maas en in de 'de Berken'.

Sjra Vintcent

Belfeld 100 jaar geleden

A P R I L

Het planten van dennen op gemeentegrond zal voortgezet worden door Hendrik Thissen. De burgemeester stelt zich echter niet verantwoordelijk indien deze beplanting mislukt daar het seizoen al te ver gevorderd is.

M E I

De oud-burgemeester van Belfeld, die door de rechtbank te Roermond en het hof te 's Hertogenbosch tot gevangenisstraf was veroordeeld, wegens verduistering van ter zake van overtredingen opgemaakte processen-verbaal is door de Hoge Raad van alle rechtsvervolgning ontslagen.

* * *

Bij een brand worden 25 hectaren dennenbos van het schoolhoofd Trijbels alsmede een jong dennenbos van de heer Lau-mans uit Tegelen vernield. Beide percelen waren niet verzekerd.

* * *

Te huur een bouwhoeve gelegen in Geloo aan de kiezelweg, bewoond door G. Simons, met ca. 13 hectare bouwland en weiland.

Te aanvaarden met Pasen 1897 en te bevragen bij Clemens Schreurs-Verhaegh Swalmerstraat Roermond of bij P.J. Jacobs, Nachtegaal, Baarlo.

Wim Hoezen

Archief-ervaringen

Mijn besluit om in Helmond niet verder te zoeken naar het huwelijk van een van mijn voorvaders, de hoedenmaker Matthijs Mattheeussen (later Verstappen) met zijn Hendersken Bastiaens, kreeg een leuk staartje.

Op zekere dag ging ik naar Helmond, zuiver en alleen om literatuuronderzoek te doen naar het leven in Helmond ten tijde van het verblijf van Matthijs en zijn aangehuwde familie aldaar, tussen 1600 en 1660, en om iets over het leven van de hoedenmakers van Helmond in het bijzonder, aan de weet te komen.

Dit vulde ik, zoals ik altijd doe, ook in op de bezoekerskaart bij mijn eerste aanmelding van dit jaar.

De bibliotheek was inmiddels naar de parterre verhuisd.

Daardoor kreeg ik een uitgebreide toelichting op de werking van de kaartenbak-catalogus door het personeel, dat daar nu verantwoordelijk voor is.

Al spoedig hadden de boeken zich al op mijn werkplek, die in het Helmondse archief zeer ruim bemeten is, opgestapeld.

Ik was nog niet begonnen met het doornemen van het materiaal, of daar kwam een vrouwelijke studiezaalbeambte al naar mij toe met de vraag, of ik alles wel had kunnen vinden.

Mijn probleem met het onvindbare huwelijk en mijn uiteindelijke besluit, om de hoedenmakers in het algemeen te gaan bestuderen, wekte haar enthousiasme.

Over de huwelijken deelde zij me mee, dat er meestal in een andere plaats getrouwd werd, omdat men vond dat niemand daar iets mee te maken had.

Die van Deurne trouwden in Helmond en die van Helmond trouwden bijvoorbeeld ook wel vaak in Den Bosch.

Wantoestanden

Wat precies de reden was van het buiten de woonplaats trouwen, denk ik, later thuis, gevonden te hebben in het boek 'Helmond in het Verleden' geschreven door A.M. Frenken, Pr.

Ik kocht dat eens bij een antiquarische boekhandel in Roermond.

Daarin staat beschreven onder Art.XII.

Eenige Volksgebruiken.

In sommige plaatsen van het Bisdóm van 's Bosch was een misbruik ingeslopen dat hierin bestond, dat de jongelieden van een jong bruidspaar bier of geld, z.g. donsgeld, balgeld en schatgeld, eisten, hetgeen niet zelden twist en vechtpartijen veroorzaakte.

Dit misbruik bestond blijkbaar ook te Helmond, waar de jonggezellen in juni 1618 in het huis van de bruidegom de glazen hadden uitgeslagen, omdat hij hun geen donsgeld wilde geven.

Het vermoeden bestond, dat dit misbruik gepaard ging met het toedienen van enige 'donssen' (slagen op de rug) aan de bruidegom en dat het woord 'donsgeld' hieraan zijn ontstaan te danken heeft.

In latere tijd gebeurde het ook, dat bruidegoms en bruiden, die te Helmond trouwden, of in ondertrouw gingen, door kinderen, jongelieden en zelfs door gehuwde personen nage-roepen, 'bij de cleeren' en zelfs 'onder de voet' getrokken werden.

Door de schepenen van Helmond werd dit 9 februari 1660 verboden. Het afeisen van 'donsbieren' werd verboden door de Hoogmogenden in hun plakkaat van 4 juni 1683.

In de Statuten van de eerste als van de tweede Bossche Synode, gehouden resp. 1571 en 1612 werd dit misbruik al verboden, maar blijkbaar trok men zich daar niet veel van aan.

Matthijs en Hendersken, die omstreeks 1650 getrouwd moeten zijn, zullen vanwege deze toestanden zeker wel ergens anders getrouwd zijn.

Volgens de studiezaalbeambte was er een kans dat zij in de Bossche Protocollen gevonden konden worden, die in het Stadsarchief van Den Bosch bewaard worden.

Zij vertelde mij ook, dat er geen aparte gildeboeken waren,

waarschijnlijk zijn de gildestukken opgenomen in het administratief archief. Zij had namelijk toevallig kort geleden een leuk verhaal over een groep hoedenmakers gevonden.

Terwijl ik mij door de stapel lektuur heen zat te werken, legde zij als terloops drie kopie-tjes bij mijn onderzoeksmateriaal.

Het was 17de eeuws handschrift, dus vond ik het verstandiger om het voor thuis te bewaren en werkte door.

Toen ik haar de kopieën wilde betalen, bleek ze verdwenen te zijn.

In de trein naar huis, kon ik mijn nieuwsgierigheid niet langer bedwingen en begon te lezen aan een verhaal, waarvan ik nu nog steeds geniet:

Op weg naar de markt

Op de eerste dag van augustus van het jaar 1634 waren zes hoedenmakers, een gewesen burgemeester, een gezworen keurmeester, een bode, een bakker en nog een jonge man, allen met naam en leeftijd genoemd, met hun hoeden en manufacturen van Helmond onderweg naar Eindhoven.

Ter hoogte van Mierlo werd door een *'partije soldaten, tot ontrent acht in getalle'*, waarvan 4 met name genoemd. De soldaten namen al slaande en stompende, *'aantastende aan hun stamelheyt'* (kruis) en maakten ook hun broeken los.

Datter niemant van de merckt en quamp, ofte hij moest aen de soldaten geven eenen schellinck tot meer als vijftich int getalle ende wie niet eenen schillinck en hadde te geven, die woerden jaemerlick geslagen ende gestooten, nemende daerenboven alnoch hun geldt, hoeden ende ander waeren'.

Bij hun aanklacht bij de borgemeesteren, schepenen en de Raedt der Stadt van Helmont worden zij genoemd:

'altesaemen borgers ende ingesetenen der Stadt Helmont, geweest sijnde met hunne manufacturen tot Eijndhoven ter merckt. om daeraen eenen stuyver te winnen, waer sij hunne Stadtslasten mochten betaelen ende vrouwe ende kinderen opvoeden.

Het is gelukkig wel goed afgelopen die bewuste dag in augustus. De Regeerders van 'Dorpe van Mierlo' gaven gehoor aan hun verzoek om hulp.

Zij hebben de soldaten de afgenomen hoeden en manufacturen

terug laten geven volgens de Plakkaten '*op alsulcke straetschen-derijen ende knevelarije geemaneert*' om over het voorgenoemde geweld naar behoren recht te doen.

Een bijzondere bijkomstigheid in het verhaal:

Één van de hoedenmakers die dit overkwam, was de vader van Hendersken Bastiaens, n.l. Bastiaen Willems, 32 jaar oud.

Dit leverde dus gelijk zijn geboortjaar 1602 en zijn beroep van hoedenmaker op.

Wellicht was Matthijs dus toch een leerling van de vader van Hendersken.

Ik hoop in de administratieve archieven van Helmond hierover nog meer te kunnen vinden.

Bossche Protocollen

Wat de Bossche Protocollen in het Stadsarchief van Den Bosch betreft, heb ik wel ontdekt dat daar nogal wat Limburgers in voorkomen.

Zoals:

Mattheus van Kessel, die in augustus 1649 op borgtocht komt en in 1650 rente op de beede betaalt.

Jan Baltus van Heijnsberg 1/2 en 1/10 gedeelte in Lant van Kessel.

Peter Petersen van Venroy wordt genoemd in mei 1649.

In het Poorterboek wordt op 25 juli 1603 Aert Matheussen vermeld van Roy over de Peel, cleermaeker.

En op 18 februari 1649 trouwt Jan Janszn Willsch..., weduwnaar van Annelies Janssen met Peterken Jacobsen Schoemans, jongedochter van Venroy.

Het huwelijk, dat ik zocht heb ik nog niet gevonden, doch dat komt waarschijnlijk, omdat ik in de inventarisboeken heb zitten zoeken. In deze boeken worden de stukken per secretaris vermeld, terwijl soms meerdere secretarissen in éénzelfde tijdvak hun protocollen schreven.

Later ontdekte ik, dat er op die inventarisboeken ook nog eens een kaartenbak-inventaris was gemaakt.

De protocollen zelf staan op microfiches, ontelbaar vele!

Er zal dus nog wel een tocht naar Den Bosch volgen.

Het kan natuurlijk ook zijn, dat het bewuste huwelijk in Eindhoven heeft plaats gevonden.

Ten slotte

Zo kan het verkeren, dat men van het ene archief naar het andere reist voor stukken, die je daar totaal niet zou verwachten.

Één voorbeeld wil ik hier nog geven.

In het Rijksarchief te Den Bosch werkte ik met het archief van de Leenbanken van het Land van Heusden en Altena.

Toen ik dacht, dat ik het nu wel wist en nog tijd over had, snuffelde ik wat in Brabantse tijdschriften op genealogisch gebied. Daarin vond ik een ingezonden stuk van Trees Blom uit Nederhemert, die onderzoek had gedaan in het archief van de adellijke familie van Wittenhorst (Horst) in het Rijksarchief Limburg.

Daar had zij nogal wat stukken gevonden over de goederen van deze familie tussen Waalwijk en Dussen, o.a. ook te Drongelen, in het land van Heusden en Altena, waar de familienaam 'van den Assem' in ca. 1470 zijn oorsprong vond.

Natuurlijk nam ik bij mijn volgend archiefbezoek aan Maastricht niet alleen mijn moeders afstamming onder handen, maar kon ik daar óók nog iets vinden van mijn vaders familie.

Wie had dat gedacht!

Dit alles heeft mij weer gesterkt in het feit, dat de moed om te zoeken altijd weer aangewakkerd wordt.

Coby Klinkhamer - van den Assem

Zomaar een bidprentje

Jezus! Maria! Jozef! Lambertus!

Bid voor de ziel van zaliger

Jan Willem Hubert Augustin,

geboren te Reuver 23 Juni 1884, en overleden aldaar, voorzien van de III. Sacramenten. 14 October 1900.

De brave jongeling, die zijne ouders op voorbeeldige wijze eerde en liefhad, schepde er vermaak in, als dienaar den priester aan het altaar ter zijde te staan.

Van jongsaf beziel met eene groote liefde voor de H. Maagd Maria, trad hij in de Congregatie van O. L. V. Hemelvaart en was, als raadslid, allen ten voorbeeld.

Eene kortstondige ziekte maakte een einde aan dat veelbelovend leven, en diepbetreurd door ouders, broeders, zusters, vrienden en allen, die hem kenden, werd hij door zijne mede-congreganten ten grave gedragen.

Hij ruste in vrede!

Zoet Hart van Jezus, wees mijne liefde!

**O Maria, zonder zonde ontvangen, bid voor ons,
die onze toevlucht tot U nemen!**

Voor elk gebed 200 dagen aflaat.

Geboren te Leeuwen als zoon van de uit Beek afkomstige sigarenmaker Jan Willem Augustus en ook te Leeuwen op 16-jarige leeftijd overleden.

In de overlijdensakte staat in de kantlijn de doodsoorzaak genoteerd: peritoritis acuta ofwel acute buikvliesontsteking.

Waarom op het bidprentje de naam Augustin staat, is niet duidelijk. Kwam de drukker van het bidprentje niet uit de gemeente? Vast staat dat een familie Augustin in de gemeente tot 1905 niet voorkomt. Pas dan, vijf jaar na het overlijden van Jan Willem Hubert, vestigt zich een rijksambtenaar Augusteijn in de gemeente.

Wim Hoezen

Jaarverslag werkgroep archeologie 1995

Hoewel er ook dit jaar geen opgravingen in de gemeenten Beesel, Belfeld en Swalmen plaatsvonden, waren er toch een aantal activiteiten waarbij de archeologie als wetenschap gepromoot werd. De inventarisatie van vondsten vormde een vast bestanddeel van de werkzaamheden die door ROB-correspondent Wiel Luys werden verricht.

Een tweetal lezingen werden gehouden die archeologie als onderwerp hadden; één in januari over de TRAP-route in Swalmen t.b.v. de LVB Swalmen, de andere in november over bewoning in de prehistorie aan de hand van in archeologische parken gemaakte reconstructies.

De hiervoor genoemde beschrijving van vondsten uit ons werkgebied zorgt ervoor dat er inmiddels een grote hoeveelheid informatie is verzameld over archeologische vindplaatsen en potentiële archeologische terreinen. Deze kennis werd o.a. aangewend bij het overleg dat op 6 september werd gevoerd met de heer R. Proos over vroeg-middeleeuwse vondsten in het Maasdal. In een omvangrijk project van de ROB, het IPP en het Archeologisch Instituut van de Vrije Universiteit Utrecht, probeert men meer zicht op de relatie tussen mens en landschap, in de periode 350-1050 na Christus, in het Maasdal te krijgen. Verder werd deze kennis gebruikt door de Stichting RAAP die in het kader van de komst van de A-73 zuid een archeologische potentiekaart van het gebied rondom het tracé zal vervaardigen. Door middel van deze kaart probeert men zoveel mogelijk informatie te verzamelen over bedreigde vindplaatsen en de mate van versterking te bepalen van reeds bekende archeologische locaties. Uiteraard zullen de werkzaamheden van de Stichting RAAP meerdere jaren in beslag nemen.

Het slaan van een damwand rondom de kerkheuvel van Asselt was voor de Rijksdienst voor het Bodemonderzoek aanleiding de heemkundevereniging te verzoeken een vinger aan de pols te houden en een eventuele versterking van de hier aanwezige Romeinse of vroeg-middeleeuwse overblijfselen proberen te voorkomen. Door de aard van de werkzaamheden kon echter niet worden vastgesteld of er van versterking sprake was.

Jaarlijks terugkerend is het uitstapje dat een aantal leden van de

werkgroep in de zomermaanden maakt. Ditmaal werd een bezoek gebracht aan Noord-Frankrijk en het aangrenzende zuid-oostelijke Belgische grensgebied. Een aantal (Romeinse) monumenten in Arlon hadden onze belangstelling. Verder werd een bezoek gebracht aan het natuurpark van Montauban en het Musée Gaumais te Virton. Indrukwekkend was de burcht van Sedan, welke het grootste 15e eeuwse kasteel van Europa is. De archeologische rondreis werd afgesloten met een bezoek aan de resten van een middeleeuwse abdij in Orval.

Eveneens jaarlijks is de Open Monumentendag op de eerste zaterdag van september. Een aantal leden van de werkgroep hebben hieraan hun medewerking verleend omdat o.a. de TRAP-route in Swalmen op het programma stond.

Minder plezierig was het overlijden in oktober van Sjra Sanders, die jarenlang een actief lid van de werkgroep archeologie was. Mede door zijn activiteiten is het aantal bekende archeologische vindplaatsen in de gemeente Swalmen toegenomen.

Twan Ernst

Officialaat Bisdom Roermond (3)

28 augustus 1694

VENLO - Proces Henricus Alberts tegen Anna Maria Wijrot, beiden te Venlo. Eiser klaagt dat zijn vrouw na de geboorte van hun eerst kind en na 13 maanden huwelijk van hem is weggegaan, omdat hij zou drinken en jagen. Hij erkent dat hij graag jaagt en ook wel eens wat drinkt, maar vindt dit geen reden om van elkaar te gaan, te meer omdat hij alles heeft ingebracht en ze genoeg hebben om van te leven, als zij bij hem terugkeert en hem wil helpen in de zaak.

Dit echtpaar had rechten op hoeve de Schei te Beesel.

2 oktober 1694 t/m 15 november 1694

SWALMEN - Proces promotor tegen Christianus Crijnen en zoon, Jacobus Meussen pachter van de Beeckerhof, Joannes Schmeets en diens meid, en Godefridus Lemmens, allen te Swalmen. Ze worden beschuldigd op St. Matthaeus 's morgens turf te hebben gevaren. Sommigen halen als excuus aan dat deze turf bedoeld was voor een arme weduwe. Ze worden veroordeeld tot een boete van 1 gulden en de proceskosten voor ieder à 3 gulden.

28 mei 1695

ROERMOND - De promotor voert een proces tegen Maria Elisabeth de Verver. Zij geeft zich uit voor getrouwd en heeft o.a. te Venlo, Swalmen en Roermond al veel leken en geestelijke bedrogen. Processtukken met veel documenten.

30 juni 1695

BELFELD - De promotor voert een proces tegen Conrardus Wolfers uit Belfelt. Hij wordt beschuldigd van ontucht met Joanna Janssen, de dienstmeid van zijn vader. De gedaagde verschijnt en accordeert met promotor en officiaal voor 10 pattacons, proceskosten inbegrepen.

9 juni 1696

SWALMEN - Proces promotor tegen Anna Schierpen uit Swalmen. Gedaagde wordt na onderwerping veroordeeld om op de zondag van de H. Drievuldigheid onder de preek in de kerk te komen met een wit kleeid en brandende kaars, om de pastoor en de gemeente vergiffenis te vragen voor de gegeven ergernis, en wordt veroordeeld tot de proceskosten à 23 gulden.

Anna Schirpen alias Janssen trouwde op 21-8-1704 te Swalmen met Willem Bouten; zij overleed ald. 3-2-1728.

3 juli 1697

SWALMEN - De promotor voert een proces tegen Maes Janissen uit Swalmen wegens scheiding (separationis illicitae). Alleen dagvaarding.

8 november 1697 t/m 28 april 1698

SWALMEN - Elisabeth Croonen uit Swalmen voert een proces tegen haar man Nicolaus Lemmen aldaar. Deze verschijnt pas op de derde dagvaarding voor de officiaal en actuator, die daartoe naar Swalmen zijn gegaan.

Volgens Elisabeth, die eerst gehoord wordt, zijn beiden met St.-Jan vorig jaar getrouwd. Nicolaus was volgens haar wreed en weinig frequent 'in de samenleving'. Later begon zij te vermoeden dat hij impotent was, daar hij bij zijn beide vorige vrouwen ook geen kinderen had verwekt en volgens haar geen zaadlozingen heeft.

Volgens Nicolaus is hij vroeger door zijn moeder met roeden geslagen, waarbij zijn geslachtsorgaan is geraakt "soo dat hetzelfde niet kan afstroepen en somwilen niet penetreeren wegens onsterkigheid". Soms lukt het echter wel.

Ook Elisabeth bekent dat hij soms heeft gepenetreerd maar weet niet of hij daarbij een zaadlozing heeft gehad.

De zaak schijnt niet verder te zijn vervolgd.

17 september 1698 t/m 28 maart 1699

ROERMOND / VENLO - Franciscus Pingeler, adjunct promotor, voert proces tegen eerwaarde Gulielmus Alberts, vicaris te Venlo. De kapelaan is op een avond voor het huis van Pingeler gekomen en heeft daar de meid van de bank getrokken waarop zij zat, heeft daarbij haar rok gescheurd en haar naar een andere bank getrokken. Hij heeft aan de hele buurt gesuggereerd dat hij haar

op heterdaad had betrappt bij het luistervinken, hetgeen zij zou hebben gedaan op last van haar meester, zwager van de kapelaan. Daarmee heeft hij nadeel en onrecht gedaan aan de dienstbode en tevens heeft de kapelaan daarmee Pingeler belasterd en ergernis gegeven aan de hele buurt, waar veel andersdenkenden wonen.

Pingeler was leenhouder van hoeve de Schei.

7 september 1699

BELFELD - De promotor voert een proces tegen Sibilla in gen Reidt te Belfeld wegens het niet naleven van een feestdag. Ondanks vermaningen van de pastoor is ze onder andere op St. Bartholomeus samen met de meid 'somersaet' gaan plukken.

2 september 1700 t/m 15 november 1700

BELFELD - De promotor voert een proces tegen Jacobus Geurts uit Belfelt. Geurts, pachter bij de Kruisheren in Belfelt, heeft zich niet gehouden aan de viering van Pasen. Hij heeft wel gebiecht en is bij de Minderbroeders te Venlo gecommuniceerd.

8 juli 1702 t/m 9 december 1702

ROERMOND - Margaretha Hendrix uit Besel voert een proces tegen Leonardus Cox. Beiden woonden als dienstpersoneel bij Hendrik Vlodrop in Roermond, waar hij haar heeft verleid onder belofte van huwelijk. Zij is nu zwanger.

6 september 1702

SWALMEN - De promotor voert een proces tegen Anthonia Faessen uit Swalmen. Zij is ongeldig gehuwd met een soldaat.

14 september 1707 t/m 5 november 1707

SWALMEN - De promotor voert proces tegen Petrus Willems en Anna Nelissen uit Swalmen. Beiden hebben ongeldig samengewoond. Petrus heeft eerder gemeenschap gehad met een ander meisje uit Swalmen, dat een verbod van trouwen heeft uitgesproken. Petrus en Anna zijn daarop uitgeweken naar Hollands gebied en hebben bij terugkomst in Swalmen beweerd dat zij getrouwd zijn, hetgeen volgens de promotor natuurlijk ongeldig is.

5 oktober 1707 t/m 26 november 1708

SWALMEN / ASSELT - Joannes Hoets wonend te Broekhin, ontvanger te Maasniel, is verloofd geweest met Elisabeth Spee uit Asselt. Zij wilde later echter trouwen met een zekere Jacobus Smets. Toen Hoets bij de pastoor van Swalmen een huwelijksverbod heeft uitgesproken, heeft zij geprobeerd in het land van Julich te trouwen. Dit is niet gelukt, waarop haar broer Tilman Spee, pastoor van Meijel, zich er mee heeft bemoeid; zij hebben geprobeerd om Hoets door misleiding kwijtschelding van haar trouwbelofte af te dwingen. Toen ook dit is mislukt, hebben ze de pastoor van Swalmen trachten te overreden. Deze wilde hen niet trouwen, waarop zij voor de pastoor zijn geknield en zich in de echt hebben verbonden onder protest van de pastoor. Hoets vraagt vergoeding van 100 pattacons wegens de onkosten die hij heeft gemaakt en nog eens 50 pattacons aan de kerk voor goede werken.

28 april 1708 t/m 13 juni 1708

BEESEL - De promotor voert een proces tegen de pastoor van Beesel. Deze heeft Elisabeth Reuvers getrouwd [d.w.z. haar huwelijk voltrokken], ofschoon zij reeds drie jaar te Belfelt heeft gewoond en daar de laatste keer haar Pasen heeft gehouden. Verder heeft Leonardus Janssen geroepen, die ook reeds vier jaar in Belfelt heeft gewoond.

17 maart 1711 t/m 16 mei 1711

BEESEL - Catharina Simons voert proces tegen Guilielmus van Hinghen. Zij heeft eerst op twee plaatsen te Roermond gediend en daarna bij Geurt Quyten in Besel, "weesende eene herberghe alwaer de huyrvaerders van dese stadt gewoon sijn aen te gaen". Tijdens een koude nacht heeft zij, omdat het boven te koud was, op aanraden van de herbergier in een kamer bij enkele huurvaarders geslapen, waarbij een van hen met haar heeft geslapen.

9 september 1716 t/m 11 februari 1717

SWALMEN - Joannes Janissen uit Swalmen voert een proces tegen Elisabeth Nickmans aldaar. Beiden waren verloofd en het huwelijk was reeds tweemaal afgekondigd, toen zij zich plotseling terugtrok. Volgens Janissen gaat dit niet zo maar; hij heeft reeds veel kosten gemaakt en veel werk voor haar verricht waardoor

zijn vermogen is uitgeput.

Elisabeth erkent de trouwbelofte, maar ontkent de schade en weigert te trouwen. Dat Janissen geen ander kan krijgen ligt volgens haar aan het feit dat hij te Besel een bastaard heeft. Elisabeth is door een koppelaar eigenlijk tegen haar wil tot de verloving gebracht.

Gedaagde wordt veroordeeld tot trouwen of schadevergoeding. Daar ze dit laatste niet vrijwillig betaalt, wordt ook hierover proces gevoerd.

14 september 1719 t/m 12 oktober 1719

ROERMOND / REUVER - Gertrudis Trynes voert een proces tegen haar man Georgius Schrijvers, procurator te Roermond, bij wie zij is weggelopen. Hij zou haar hebben mishandeld en beledigd en heeft niet voor haar onderhoud gezorgd. Ook het gedrag van zijn oudste zoon uit een eerder huwelijk is aanleiding geweest voor haar vertrek.

Schrijvers zegt o.a. dat zij niet voor hem wilde koken en dat hij heeft geprobeerd om haar bij zich terug te krijgen, zoals blijkt uit een bijgevoegde brief aan de broer van de vrouw, de eerwaarde Johan Trynes te Reuver.

- Tevens 14-9-1719 t/m 5-10-1719: De promotor voert een proces tegen Gertrudis Trynes en haar man de procurator Georgius Schrijvers uit Roermond. Gertrudis is eerder gehuwd geweest met de zoon van de schepen Jan Sanders te Besel [overl. Beesel 11-5-1717] en is daarna getrouwd met haar huidige man Georgius Schrijvers. Na een jaar huwelijk is zij steeds vaker bij hem weggegaan, volgens haar zeggen wegens mishandeling, belediging en verwaarlozing. Ze ging dan naar haar vroegere schoonouders in Besel. Op aanraden van de pastoor van Besel en haar vrienden is zij teruggekeerd naar Roermond, waar ze zich zonder medeweten van haar man heeft opgehouden "in de Brabandsche Karre" in de St. Jansstraat en elders. Ook heeft ze heimelijk goederen uit de echtelijke woning meegenomen.

Voor nasleep zie 23-10-1721: Promotor tegen procurator Georgius Schrijvers. Deze zegt dat zijn vrouw van hem is weggegaan en dat hij nog steeds bereid is om haar terug te nemen, zodat de actie tegen hem ongegrond is.

Loe Giesen